

Türkiye’de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma

Dr.Gülsün İşseveroğlu*
Prof.Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu**

ÖZET

Ekonominin ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek olan ülkemizdeki Meslek Yüksekokullarındaki teknik programların bölge ihtiyaçlarına uygunluğunun değerlendirmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmamızda, ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’ndaki verilerden yararlanılarak ülkemizde bölgelere göre meslek yüksekokullarındaki teknik bölümler hakkında bilgiler verilmiş, bölgelerin gelişme özellikleri kısaca ele alınmış ve bölgelerde hangi bölüm başlıkları altında eğitim ihtiyacı olduğu sonucuna varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulları, mesleki yeterlilik, teknik bölümler, bölge ihtiyaçları

JEL Sınıflaması: M40, M49

A Study On The Fitness Of Vocational Schools To The Region Needs

ABSTRACT

Evaluating the appropriateness to region needs of vocational schools technical programmes which respond to economy and labour market in Turkey is the purpose of this study. In accordance with this purpose, in our study, by utilizing the data obtained from the Higher Education Council Student Selection and Placement Center (OSYM) Higher Education Programmes and Quotas Guide, there are some information about technical programmes of vocational schools by regions, also development characteristics of regions are discussed. to reach a conclusion on determine the sections having educational demands.

Key Words: Vocational Schools, Professional Competence, Technical Programmes, Region Needs.

JEL Classification: M40, M49

* Uludağ Üniversitesi Mustafakemalpaşa Meslek Yüksekokulu öğretim görevlisi
** Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğretim üyesi

1- Giriş

Ülkemizde yüksek öğretim içinde önemli bir paya sahip olan meslek yüksekokullarının sayısı, bölge özellikleri ve bölgedeki iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda hızla artmaktadır. Meslek Yüksekokullarında gerek sosyal bilimler, gerek fen bilimleri alanında açılan bölümler iş hayatına ara eleman yetiştirme misyonunu taşımaktadır. Küreselleşme olgusu ile birlikte iş hayatı artan ihtiyaçlarını karşılayacak elemanları eğitim kurumlarından özellikle de üniversitelerin ilgili bölümlerinden ve yüksekokullarından beklemektedir. Mesleki ve teknik eğitimin iş dünyasının talep ve ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için sanayi, ticaret ve hizmet sektörleri ile çok yakın bir ilişki ve işbirliği içerisinde bulunulması ve mesleki yeterliliklerin sağlanması kaçınılmazdır. Özellikle meslek yüksekokullarındaki eğitimin sürekli olarak güncelliğini koruması ve öğretim elemanlarının yeterli piyasa tecrübesine sahip olması özel bir önem arz etmektedir.

Çalışmamızın amacı, ülkemizde Devlet ve Vakıf Üniversitelerindeki meslek yüksekokulları bünyesindeki teknik bölümlerin bölgelere dağılımının ve bölge ihtiyaçlarına uygunluğunun değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler için kullanılan bilgiler, 2010 ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'ndan sağlanmış, sağlık ve hukuk ile ilgili MYO'ları çalışma kapsamına alınmamıştır. Sosyal bölümler içinde yer almakla birlikte bölge ekonomisine katkısı nedeniyle turizm ile ilgili bölümlerin gelişimi de çalışmada ele alınmış, toplam program sayıları üzerinden teknik ve sosyal programlar bölgeler itibarıyla karşılaştırılmıştır.

2- Meslek Yüksekokullarının Misyonu Ve Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi

Ülkemizde mesleki eğitimin işgücü piyasasındaki gelişmelere cevap verecek esnekliğe kavuşturulması ihtiyacı, bütün platformlarda dile getirilmekte, eğitimde nitelik sorunu önemini korumaktadır. VIII. Plan döneminde eğitim yatırımlarına önem verilmiş, okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmıştır. Ancak, eğitimde kalitenin artırılabilmesi için; eğitim programlarının yenilenmesi, fiziki altyapı, donanım ve öğretim elamanı niteliklerinin geliştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir. Bu ihtiyaç nedeniyle yürütülen

çalışmalar çerçevesinde, 7 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazete'de 5544 sayılı "Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu" yayımlanmıştır. Bu Kanun'un amacı, Avrupa Birliği ile uyumlu "ulusal mesleki yeterlilik sistemi"ni kurmak ve işletmektir. Kanun çerçevesinde oluşturulan Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun amacı, ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmektir. Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun görev ve yetkileri Kanun'da aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

a) Ulusal meslekî yeterlilik sistemi ile ilgili yıllık gelişme planlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulamasını yapmak veya yaptırmak, denetlemek; bunlara ilişkin düzenlemeleri yapmak.

b) Standartları belirlenecek meslekleri belirlemek ve bu standartları hazırlayacak kurum ve kuruluşları tespit etmek.

c) 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tâbi teknik ve meslekî eğitim veren yüksek öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Yükseköğretim Kurulu ile, orta öğretim düzeyindeki meslekî ve teknik eğitim veren öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmak.

c) Ulusal meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek.

d) Ulusal meslekî yeterlilikler alanındaki eğitim ve öğretim kurumlarını ve programlarını akredite edecek kurumları belirlemek.

e) Sınav ve belgelendirme sistemi kapsamında; yeterliliği belgelendirecek yetkilendirilmiş kurumları belirlemek ve sınavlarda başarılı olanlara sertifika verilmesini sağlamak.

f) Türkiye'de çalışmak isteyen yabancıların sahip oldukları meslekî yeterlilik sertifikalarının doğruluğunu belirlemek.

g) Ulusal meslekî yeterlilik standartlarını dünyadaki ve teknolojideki gelişmelere uygun olarak geliştirmek, yeterlilik standartlarını yükseltmek ve uluslararası alanda tanınmalarını sağlamak.

ğ) Mesleki alan ve sektörler arasındaki

yatay ve dikey geçişler için gerekli yeterliklerin belirlenmesini sağlamak.

h) Diğer ülkelerdeki benzer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, hizmet satın almak, projeler geliştirmek ve uygulamak, eğitim, araştırma, konferans, seminer ve yayın faaliyetlerinde bulunmak.

1) Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek ve teşvik etmek.

i) Faaliyet alanına giren sair her türlü çalışmayı yapmak.

En az lisans düzeyinde öğrenimi gerektiren ve mesleğe giriş şartları kanunla düzenlenmiş olan meslekler bu Kanun kapsamı dışında tutulmuştur. Kanun, üniversitelerde lisans ve lisansüstü öğrenim görmeyen meslek liseleri, meslek okulları, meslek yüksekokulları mezunları ile okul dışı edinilmiş mesleklerin standartlarını, meslek içi eğitimlerini belgelendirmeyi kapsamaktadır. Buna göre, meslek yüksekokullarının aşağıdaki hedefler doğrultusunda misyon çalışmalarını yeniden yapılandırması gerekmektedir.

- Yeterli endüstriyel deneyim kazanmış öğretim elemanı yardımı ile eğitim-öğretim programlarının güncelliğinin korunması,

- İşletmelerin talep ve gelişme ihtiyacına göre eğitim programlarının belirlenip açılması,

- İşletmelerle ilişkileri geliştirerek değişik alanlarda işbirliği yollarının araştırılması,

- Örnek işletmeleri gözlemleyerek yeni yönetim teknikleri ve anlayışları ile teknoloji ve uygulamalarının meslek yüksekokullarına kazandırılması.

3. Bölgesel Gelişme Ve Ülkemizde Mesleki Eğitim

Ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması; toplumsal ve bireysel refah düzeyinin artması, doğa ve insan kaynaklarının etkili bir şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesine bağlıdır. Hızlı nüfus artışı, bireylerin refah artışından daha fazla pay alabilmesini ve ekonominin değişim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesini engellemekte, sürdürülebilir kalkınma çabalarını güçleştirmekte, konut, sağlık, eğitim ve altyapıya olan ihtiyacı artırmaktadır. Bölgesel gelişme, ekonomik, sosyal ve politik konuları içine alan çok yönlü bir süreçtir.¹ Bölgesel gelişmeyi etkileyen birçok olay

vardır. Bunlar, ulusal hükümetlerin politika değişimleri, uluslararası olaylar, ulusal iş döngüleri ve doğal afetler şeklinde sıralanabilir.² Endüstrileşme ve şehirleşme, son yüzyılın iki önemli dönüşümüdür. Bir bölgenin şehirleşme ve ekonomik gelişme düzeyi arasında çok yakın bir ilişki vardır.³ Şehirleşmenin gelişmesinde, hızlı nüfus artışının, şehirlerin iş ve eğitim yönünden çekiciliğinin, haberleşme ve ulaşım olanaklarının artmasının büyük etkisi olmuştur. Şehirleri zorlayan temel faktörler şunlardır:⁴

- Kültürel Faktörler; iş sahaları, sağlık, eğitim, refah, suç, çevre, eşitlik ve aktiviteler gibi sosyal davranışlar.

- Demografik Faktörler; Şehirleşme, daha iyi yaşama beklentisi, kadınlar için olanaklar, daha iyi doğum kontrolü, aile büyüklüğünün değişmesi, doğurganlık oranı değişimi, modern davranış ve fikirler.

- Ekonomik Faktörler; Sanayileşme ve sanayileşmenin beraberinde getirdiği çevresel etkiler.

- Çevresel Faktörler; Sürdürülebilir gelişme felsefesi ile birlikte sorumlu ve etkin kaynak planlama ve yönetimi için çevresel politikalarda yenilenme.

- Yönetim; Dünyadaki göç yapısının değişimi, merkeziyetçiliğin azalması.

- Teknolojik Faktörler; Teknolojik değişimle beraber toplulukların interaktif hale gelmesi.

Ülkemizde yapılan sosyo-ekonomik çalışmalarda ve Kalkınma Planlarında, bölgelerin ekonomik kalkınması ve gelişmesini sağlamak amacıyla getirilen öneriler arasında üniversitelerdeki bölümlerin, bölge ihtiyacına göre açılmasına ilişkin öneriler de bulunmaktadır. 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı "İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu ile uzun vadeli strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır.

² George I. Treyz, Regional Economics Modelling.: A Systematic Approach to Economic Forecasting and Policy Analysis, Massachusetts, Kluwer Academic Publishers, Fifth Edition, 1997, p.7

³ B. K Chakrabarty, "Urban Management: Concepts, Principles, Techniques and Education", Cities, Vol. 18, No.5, 2001, p. 331-345

⁴ John Ratcliffe, "Imagineering Sustainable Cities: Using Foresight Through Scenarios To Future Proof Present City Planning Policy", Proceedings: Strategies For A Sustainable Built Environment, Pretoria, 2000, p.1-12

¹ Mustafa Dinç, Kingsley E. Haynes, Murta Tarımcılar, "Integrating Models for Regional Development Decisions: Policy Perspective", The Annals of Regional Science, Vol: 37, p. 31-53

Dokuzuncu Kalkınma Planı, AB'ye üyelik sürecine katkı sağlayacak temel strateji dokümanı olarak tasarlanmıştır. Bu nedenle Plan dönemi AB. mali takvimi dikkate alınarak 2007-2013 yıllarını kapsayacak şekilde 7 yıllık olarak belirlenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planında Türkiye ekonomisi ile ilgili verilen bilgiler arasında eğitimin işgücü talebine duyarlılığı konusunda ifade edilen bilgiler aşağıdaki gibidir.⁵

“ İşgücünün, 2000 yılında yüzde 73,8'i, 2005 yılında yüzde 67,3'ü lise altı eğitimi ve okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır. İşgücü içinde yükseköğretim ve fakülte mezunlarının payı 2000 yılında yüzde 8,8 iken, 2005 yılında yüzde 11,5'e yükselmiştir. İşgücünün eğitim düzeyinde yükselme olmakla birlikte, AB. ortalamasına göre düşük olmaya devam etmektedir. Bu durum nitelik ve beceri düzeyi yüksek insan gücüne ihtiyaç duyulan günümüzde önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda ara eleman temininde zorluk yaşanmasına rağmen, mesleki eğitim mezunlarının işsizlik oranı da yüksektir. Bu oran 2000 yılında yüzde 10,9'dan 2005 yılında yüzde 13,3'e yükselmiştir. Bu durum bilişsel yetenekleri yüksek öğrencilerin mesleki eğitimi tercih etmemesi, mesleki eğitim sisteminin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmaması, mevcut mesleki eğitim programlarının ilgili tüm taraflarla işbirliği içinde güncellenmemesi, donanım eksikliği ve nitelikli eğitim personelinin yetersiz olması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Meslek yüksekokulları ile mesleki ve teknik orta-öğretim kurumları arasında program bütünlüğünün bulunmaması, mesleki ve teknik eğitim programlarının işgücü piyasasının taleplerine uygun olarak güncellenmemesi sonucu mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdamı artırılmamaktadır. Eğitim sisteminin sınav odaklı bir yapıda olması, eğitimden beklenen amaçlara ulaşamamasına, sınav hazırlıklarına önemli harcamalar yapılmasına ve böylece eğitime ayrılan kaynakların verimsiz kullanılmasına, öğrenciler ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.”

Ülkemizde, gerek kırsal ve kentsel yerleşim birimleri, gerekse bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik yapı ve gelir düzeyi denge-

sizlikleri önemini korumaktadır. Mevcut fiziki ve sosyal altyapı ile kentlerin sunduğu istihdam imkânları yoğun göç hareketlerinin yarattığı nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu yapı içerisinde bölgelerdeki meslek yüksekokullarının bölge ihtiyaçlarına göre planlanması önem taşımaktadır.

Türkiye'de son on yılda devlet üniversiteleri sayısında %81, vakıf üniversiteleri sayısında ise %123 oranında artış olmuştur ve bu artışta vakıf üniversitelerinin büyük payı vardır. On yılda 27 vakıf üniversitesi kurulmuş olup, 2009 yılı sonu itibarıyla vakıf üniversitelerinin toplam üniversite içindeki payı %25'den, %32'ye yükselmiştir. Bu Türk yüksek öğretiminde kurumsal bir farklılaşmaya gidişi, başka bir deyişle özel eğitim kurumlarına yönelmeyi göstermektedir. 1999 yılında devlet üniversitelerindeki meslek yüksekokulu sayısı 383 iken bu sayı, 2010 yılında 585 olarak tespit edilmekte ve %52'lik bir artış gözlenmektedir.⁶

4. Türkiye'de Meslek Yüksekokullarındaki Programların Bölgelere Dağılımı

Türkiye'de meslek yüksekokullarındaki programların bölgelere dağılımına ilişkin yaptığımız çalışmamızda veriler, YÖK.'ün 2010 ÖSYM. Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'ndan elde edilmiştir. 2010 yılı rakamlarıyla programların hangi bölgelerde ne şekilde yoğunlaştığı, bölge ihtiyaçlarına uygun olup olmadığının ortaya konması amacıyla gerçekleştirilen çalışmamızda sağlık ve hukuk ile ilgili MYO. 'ları kapsam dışı tutulmuştur.

Tablo 1. Türkiye'de 2010 Yılında Sağlık ve Hukuk Dışında Bölgelere Göre Devlet ve Vakıf Üniversitelerine Bağlı MYO Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Bölge	Devlet Üniv. MYO	Vakıf Üniv. MYO	Toplam	%
Marmara	101	18	119	24
İç Anadolu	73	6	79	16
Karadeniz	77		77	15
Akdeniz	73	1	74	15
Ege	69	4	73	14
Doğu Anadolu	53		53	10
Güneydoğu	30	1	31	6
Toplam	476	30	506	100

⁵ Dokuzuncu Kalkınma Planı, 01.07. 2006 tarihli, Mükerrer, 26215 Sayılı Resmi Gazete, s: 46

⁶ Oktay Güvemli, "Son On Yılda Üniversitelerde ve İİBF:lerinde Sayısal Gelişmeler", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2010, Sayı: 45, s:19-27

Türkiye’de Meslek Yüksekokullarının bölgelere dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. 119 MYO. ile Marmara Bölgesi birinci sırada yer alırken, söz konusu bölgeyi 79 MYO. ile İç Anadolu Bölgesi izlemektedir. Buna göre Marmara Bölgesi %24, İç Anadolu Bölgesi % 16 ve Karadeniz ve Akdeniz bölgeleri %15 pay ile ilk sıraları paylaşmaktadırlar. En az MYO. olan bölgemiz % 6’lık payla Güneydoğu Anadolu Bölgesi’dir. Gelişmişlik düzeyleri daha az olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri MYO. sayısı bakımından da diğer bölgelere göre çok az bir pay almaktadır.

Tablo 1’den vakıf üniversitelerine bağlı MYO. sıralamasında da benzer bir dağılım ortaya çıkmaktadır. En fazla vakıf üniversitelerine bağlı MYO. sayısı ile Marmara bölgesi birinci sırada yer almaktadır. Marmara bölgesi 18 MYO. ile toplam 30 vakıf

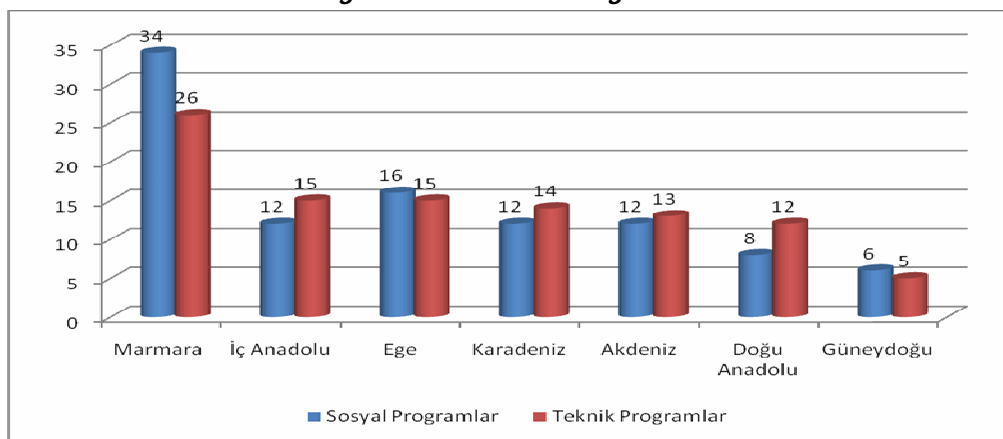
MYO. içinde %60 bir paya sahiptir. Marmara bölgesini, 6 MYO. ve % 20 pay ile İç Anadolu bölgesi, 4 MYO. ve % 13 pay ile Ege ve 1’er MYO. ve %3’er pay ile Akdeniz bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgeleri takip etmektedir. Bölgeler arasındaki dağılımda gelişme düzeyleri daha az olan Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde 2010 yılında, özel üniversite bünyesinde MYO’nun bulunmadığı dikkat çekmektedir.

Meslek Yüksekokullarındaki teknik ve sosyal programların bölgelere göre dağılımı ile ilgili yapılan çalışma Tablo 2’de ve yüzde dağılımları Şekil 1’de gösterilmiştir. 2010 yılı itibarıyla YÖK.’den alınan bilgilere göre, Devlet Üniversitelerine bağlı 1797 sosyal, 3373 teknik program, Vakıf Üniversitelerine bağlı 367 sosyal, 327 teknik program bulunmaktadır.

Tablo 2. Türkiye’de 2010 Yılında MYO.’larındaki Sosyal ve Teknik Programların Bölgelere Göre Dağılımı

Programlar Bölge	Sosyal Programlar			Teknik Programlar		
	Devlet Üniv.	Vakıf Üniv.	Toplam	Devlet Üniv.	Vakıf Üniv.	Toplam
Marmara	419	304	723	702	255	957
Ege	325	26	351	534	22	556
Akdeniz	274	10	263	489	2	491
Karadeniz	263	-	263	495	-	495
İç Anadolu	232	21	253	511	46	557
Doğu Anadolu	172	-	172	455	-	455
Güneydoğu	112	6	118	187	2	189
Toplam	1.797	367	2.143	3.373	327	3.700

Şekil 1. Türkiye’de 2010 Yılında MYO.’larındaki Sosyal ve Teknik Programların Bölgelere Göre Yüzde Dağılımı

Türkiye genelinde toplam 3.700 teknik program, 2.143 sosyal programın bölgelere göre yüzde olarak dağılımında en büyük payı teknik ve sosyal programlarda sırası

ile %26 ve %34 ile Marmara Bölgesi almaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi belirgin bir fark ile sıralamanın sonunda yerini almaktadır. Şekilden de görüldüğü gibi İç Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinin

her biri, %12 pay ile sosyal programlardan eşit pay almaktadır. Teknik programlar itibariyle ise, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Akdeniz Bölgesi'nden sadece %1, Karadeniz Bölgesinden %2, Ege Bölgesinden %3 geride kaldığı görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde %8 pay aldığı sosyal programlara göre, teknik programlara daha fazla yer verildiği dikkati çekmektedir.

5. Meslek Yüksekokullarındaki Bölümlerin Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu

YÖK. Tarafından 2009 yılında MYO.'larındaki mevcut programlar belirlenmiş bölüm başlıkları altında birleştirilerek gruplama yapılmış, teknik programlar için toplam 24 bölüm, sosyal programlar için toplam 10 bölüm oluşturulmuştur. Çalışmamızda teknik programlar, YÖK.'ün belirlediği bölüm başlıklarına göre gruplandırılmış ve bölgelere dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. Böylece birbirine benzer olan ancak değişik adlar ile ifade edilmiş programların aynı bölüm içinde toplanması mümkün olmuş ve tablo halinde gösterilmesi olanaklı hale gelmiştir. Ancak, çalışmamızda grup sayısını azaltmak amacıyla bazı bölümler bir araya toplanmış, böylece, tabloların daha özet bilgi vermesi sağlanmıştır. Örneğin "Bilgisayar Kullanımı" ile "Bilgisayar Teknolojileri" tek bir bölüm altında toplanmıştır. Benzer şekilde, "Elektrik ve Enerji" bölümü ile "Elektronik ve Otomasyon" birlikte ele alınmış, "İnşaat" ile "Mi-

marlık ve Şehir Planlama", "Bitkisel ve Hayvansal Üretim" ile "Su Ürünleri", "Ormancılık" ile "Park ve Bahçe Bitkileri", "Çevre Temizlik Hizmetleri" ve "Çevre Koruma Teknolojisi" ile "Mülkiyet ve Koruma ve Güvenlik" aynı bölümde toplanmıştır. Ayrıca, sosyal programlar içinde yer alan "Seyahat- Turizm ve Eğlence Hizmetleri" ile "Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri", "Turizm Bölümü" başlığı altında teknik bölümler arasına alınarak bölgeler arasında turizm alanındaki gelişmelere de yer verilerek istenmiştir. Böylece Tablo 2'de, program bazındaki veriler, Tablo 3'de 18 bölüm başlığı altında gösterilmiştir. Türkiye'de 3.700 teknik program eğitim hizmeti vermektedir ve bunun yaklaşık dörtte biri (%26) Marmara Bölgesindedir. Gelişmişlik düzeyinde belirleyici rol oynayan, birçok faktöre göre birinci sıralarda gelen Marmara Bölgesinin, teknik bölümlerin bölgelere dağılımında da birinci sırada gelmesi bölge iş gücünün beklentileri ile doğru orantıda geliştiğini göstermesi açısından önemlidir. İç Anadolu Bölgesi ve Ege Bölgesi %15 ile ikinciliği paylaşmaktadır. Karadeniz Bölgesi %14 pay almaktadır. Alınan tüm teşvik tedbirlerine rağmen gelişmişlik düzeyi değerlendirmelerinde gelişmemiş yada az gelişmiş olarak değerlendirdiğimiz Güneydoğu Bölgesi %5 pay ile hem MYO. sayısının dağılımında hem de programların dağılımında düşük bir pay aldığı belirlenmiştir.

Tablo3: Türkiye'de 2010 Yılında Teknik Bölümlerin Bölgelere Göre Dağılımı

Teknik Bölümler	Marmara	İç Anadolu	Ege	Karadeniz	Akdeniz	Doğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Toplam
Bilg. Kullanımı ve Bilg. Teknikleri	108	72	47	69	84	49	31	460
Mak. Metal Tekikleri	75	63	35	48	37	32	16	306
Elektrik Elektronik Otomobil	177	133	114	115	128	79	44	790
Motor. Araç ve Ulaşt. Tek.	35	16	16	18	21	21	6	133
Gıda İşleme	56	27	28	5	13	23	12	164
Kimya, Kimyasal İşl. Tek.	20	12	18	7	4	13	3	77
Tekstil Giyim Ayak. Deri.	46	16	35	23	17	10	7	154
Mal. ve Malz. İşleme Tek.	22	10	17	17	16	12	3	97
Madencilik Mad. Çıkarma	3	3	5	2	0	8	3	24
İnşaat mimarlık Şehir Planlama	51	47	90	52	43	40	17	340
Bitkisel, Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri	58	43	44	45	45	98	21	354
Orman Park Bahçe	21	5	9	13	7	7	2	64
Ulaştırma Hizmetleri	25	7	3	3	7	5	0	50
Çevre Mülkiyet Çev. Tem	22	5	2	5	13	7	2	56
Gör. İşitsel. Tek	60	20	5	6	2	6	1	100
Tasarım	31	1	12	1	2	4	0	51
El sanatları	39	19	26	12	13	13	4	126
Turizm	108	58	50	54	39	28	17	354
Toplam	957	557	556	495	491	455	189	3700

5.1. Sanayi Sektörüne Yönelik Bölümler ve Bölge Özellikleri

Nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının üstünde olan Marmara Bölgesi, ülkenin başlıca sanayi bölgesidir. Bölgedeki en gelişmiş sanayi alanı İstanbul-Bursa-İzmit eksenidir. Bölgenin diğer yörelerinde de, yaygın sanayi faaliyetlerine rastlanır. Ülke sanayinin %60'ı Marmara Bölgesi'nde toplanmakta ve sanayi kesiminde çalışan işçilerin yarıya yakını bu bölgede istihdam edilmektedir.⁷ Tablo 3'de yer alan ve sanayi ile ilgisi daha yakın olan bölümler seçilerek Tablo 4 oluşturulmuştur. Buna göre sanayi sektörüne yönelik bölümler en fazla Marmara Bölgesi'nde ve genellikle İstanbul'da Devlet ve Vakıf Üniversiteleri kapsamında bulunmaktadır. Dağılım incelendiğinde, Marmara Bölgesi'ndeki mevcut bölümlerin bölge sanayisinin gelişmişlik düzeyine göre eğilim gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Türkiye'de 2010 Yılında Sanayi İle İlgili Bölümlerin Bölgelere Dağılımı

Teknik Bölümler	Marmara	İç Anadolu	Ege Bölgesi	Karadeniz	Doğu Anadolu	Güneydoğu	Toplam
Bilg. Kull.ve Tekn	108	72	84	47	69	49	460
Mak.Metal Tek.	75	63	37	35	48	32	306
El. Ekt Enj ve Otom.	177	133	128	114	115	79	790
Motor.Araç ve Ulaşt. Tek.	35	16	21	16	18	21	133
Gıda İşleme	56	27	13	28	5	23	164
Kimya ve Kimyasal İşl. Tek.	20	12	4	18	7	13	77
Tekstil Giyim Ayak. Deri	46	16	17	35	23	10	154
Mal.ve Malz.İşlm.Tekn	22	10	16	17	17	12	97
Toplam	539	349	320	310	302	239	2181

Tablo 4 verileri yüzde ile ifade edilirse, Marmara Bölgesi sanayi ile ilgili eğitim veren toplam 2181 bölüm içinde 539 bölüm ile %25 paya sahiptir. Sanayiye yönelik eğitim veren bölümlerin %16'sı İç Anadolu bölgesindedir. Sanayi etkinlikleri açısından, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesinden sonra ikinci sırada yer almasına rağmen bu alana yönelik eğitim veren bölümlerin %14'üne sahiptir. Özellikle İzmir'de toplanmış olan başlıca sanayi kolları arasında dokumacılık, makine ve madeni eşya yapımı, besin sanayi, tütün işletmeciliği bulunduğundan Ege Bölgesi'nde sanayiye yönelik eğitim veren bölümlerin açılması ihtiyacı ifade edilebilir.

Türkiye'de bölgeler arasında büyüklük bakımından üçüncü sırada gelen Karadeniz Bölgesi'nde, yaygın olan sanayi kuruluşları tarımsal amaçla kurulan tesisler, deniz ve orman ürünleri fabrikalarıdır. Batı Karadeniz bölümünde yer alan ağır sanayi tesisleri, demir-çelik tesisleri ve Ereğli-Zonguldak Kömür Havzası'ndan çıkarılan taşkömürü Türkiye ölçeğinde önem taşır. Öte yandan Doğu Anadolu bölgesinin elektrik enerjisi üretimindeki payı büyüktür ve Türkiye'de hidroelektrik üretimine elverişli akarsu potansiyelinin üçte biri bu bölgede bulunmaktadır. Türkiye'de ilk 500'e giren yaklaşık on beş sanayi kuruluşunu bünyesinde bulunduran Güneydoğu Bölgesi pamuk ve elyaf ipliği üretiminde dünya birincisidir.⁸ Oysa, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, %6'lık bir payla en son sırada yerini almaktadır, tekstil alanında 7 bölüm bulunmaktadır. Ülkemizdeki bölgelerin gelişmişlik sıralamasının sonunda bulunan Doğu Anadolu Bölgesi'nde sanayiye yönelik eğitim veren bölümlerin payı %11'dir. Karadeniz bölgesi sanayinin ihtiyacı olan ara elaman yetiştiren bölümlerden %14'lük pay almaktadır.

Ekonomik büyümeyi tüm ülke sathına yayarak, bölgeler arası gelişmişlik farkının ortadan kaldırılmasında oynadığı rol açısından da teşvik ve destekler sosyal devlet olgusunun en temel taşlarından biridir. Böyle olmakla birlikte, içinde bulunulan ekonomik süreçte yeterli sermaye birikimini sağlamış olan iller, özel sektör kaynakları ve bu kaynakların yatırıma dönüşmesi ile gelişebilmektedir. Vakıf üniversitelerinden Doğu ve Karadeniz Bölgeleri hiç pay almamış, Güneydoğu Bölgesi ise, 2009 yılında kurulan yeni vakıf üniversitesi ile bu yönde bir adım atmıştır.

⁷ /www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2291/unite10.pdf

⁸ /www.main-board.eu/genel-cografya/311611-guneydogu-anadolu-bolgesi-sanayi-ozellikleri.html

5.2 Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri Bölümü

Türkiye'de, bölge yüzölçümüne göre, ekili - dikili alanın en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir. Bölgede aynı anda, üç değişik iklim tipinin görülmesi, tarım ürün çeşidini artırmıştır. Bölgede hayvancılık önemli ölçüde gelişmiştir. Ahır hayvancılığının gelişmesinde, tüketici nüfusun fazlalığı ve pazarlama sorununun çözülmüş olması gösterilebilir. Bununla beraber, bölgede yer şekillerinin ve iklim şartlarının elverişliliği de etkilidir.⁹ Tablo 3 verilerinden görüldüğü gibi, Marmara Bölgesi, bahçe ziraatı, bitkisel üretim, sebze meyve üretimi gibi zirai programlar ile hayvan yetiştiriciliği ve hayvansal ürünleri de içine alan "Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri Bölümü" şeklindeki sınıflandırmada 58 bölüm ile bu alandaki toplam 354 bölüm içinde %16 gibi bir pay almaktadır. Bir sahil bölgesi olan Marmara Bölgesi özelliği gereği boğazlarda balıkçılığın en yoğun olduğu bölgelerden biridir. 2010 ÖSYM Kılavuzundaki bilgilere göre, su ürünleri ile ilgili eğitim yapılan programlar incelendiğinde devlet meslek yüksekokullarında 8 program mevcuttur. İstanbul ve Bursa, Gemlik, Bilecik çevresinde ipekböcekçiliği yapılmaktadır. Ancak, günümüzde işlerliği fazla kalmamış olan ipek böcekçiliği alanında bölgede program açılmamıştır.

Türkiye topraklarının %21'ni kaplayan İç Anadolu Bölgesi ekili dikili alanların oranı bakımından Marmara Bölgesi'nden sonra ikinci sırada yer alır ve çalışan nüfusun büyük bir kısmı tarımla uğraşır. Tarımın en önemli problemi sulamadır. Bu amaçla, büyük sulama kanallarının (barajların) yapılması ve yeraltı suyundan yararlanılması gerekir. Türkiye'de ulusal gelirin %20'sini bu bölge sağlamaktadır.¹⁰ Tablo 3'de MYO'larındaki bu alandaki toplam 354 bölümün 43'ü (%12'si) İç Anadolu Bölgesi'ndedir. İç Anadolu ile aynı orana sahip olan, Ege Bölgesi'nde nüfusun çoğunluğu iklim toprak koşulları ve ulaşım kolaylıklarının da elverişliliğiyle geçimini tarımdan sağlar. Ege Bölgesi'nde hayvancılık çok gelişmemiştir. Üstelik yakın dönemde otlakların daralması nedeniyle, hayvan sayısında azalma gözlenmektedir.¹¹ Kıyı kesimde daha çok kıl keçisi, tiftik keçisi ve koyun, iç kesimlerde sığır ve manda besiciliği yaygındır.

Balıkçılık ise, eski önemini kaybetmiştir.

Tablo 5. Karadeniz Bölgesinde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü Kapsamındaki Programlar

Teknik Programlar	Sayısı	Teknik Programlar	Sayısı
Su Ürünleri	7	Tavukçuluk	1
Tarla Bitkileri	2	Organik Tarım	9
Seracılık	7	Tohumculuk	2
Fındık Eksperliği	2	Bahçe Ziraatı	4
Çay eksperliği	2	Arıcılık	3
Tütün Eksperliği	2	Diğer*	4
Hayvan Yetiştiriciliği	0		

Türkiye'de bölgeler arasında büyüklük bakımından üçüncü sırada yer alan Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan halkın büyük bölümü geçimini tarımdan sağlamasına karşın, bölgede bu alandaki bölümlerin %13'ü yer almaktadır. Bölgede, deniz ürünleri ticareti azımsanmayacak düzeyde önem taşıyan gelir kaynaklarındandır. Su ürünleri programı sayısı ise, sadece 7'dir. Nitelikli bal üretimi de yapılan bölgede arıcılıkla ilgili program sayısı 3'dür.

Tablo 6. Akdeniz Bölgesinde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü Kapsamındaki Programlar

Teknik Programlar	Sayısı	Teknik Programlar	Sayısı
Turunçgil Tarımı	1	Tarımsal ürünler muhafaza	1
Seracılık	8	Büyükbaş Hayvan Yetiştirme	1
Bahçe Ziraatı	11	Tıbbi ve Aromatik bitkiler	4
Organik Tarım	6	Zeytincilik	1
Mantarçılık	1	Sulama	1
Bağcılık	1	Su ürünleri	5
Tohumculuk	3		
Subtropik İklim Bitkileri	1		

Akdeniz Bölgesi'nde ekonomi tarıma dayanır. Türkiye'de tarımdan elde edilen gelirin en yüksek olduğu bölgedir. Çalışan nüfusun büyük bölümü tarımla uğraşır. Ekonomik değerleri yüksek birçok ürün yetiştirilir. Modern tarım girdileri ve yoğun tarım teknikleri kullanımı yaygındır. Üretim iç pazara olduğu kadar dış pazara da dönüktür. Modern tarım teknikleri kullanıldığından üretim miktarı fazladır. Yetiştirilen

⁹ www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/marmara.html

¹⁰ /www.bilgihanesi.com/egitim-docs/cografya/turkiyenin-cografya-bolgeleri-ve-genel-ozellikleri-bolgeler-cografyasi.html

¹¹ tr.wikipedia.org/wiki/Ege_B%C3%B6lgesi

birçok ürünün Türkiye içindeki payı yüksektir. Türkiye, pamuk üretiminin %41'ni, gül yaprağı ve muz üretiminin tümünü, turuncgillerin %89'unu, yer fıstığı üretiminin %90'unu, soya üretiminin %91'ni, karpuz üretiminin %29'unu, domates üretiminin %21'ni, üzümün %17'sini ve zeytin üretiminin de %15'ni Akdeniz Bölgesi'nden sağlar.¹² Ancak, Türkiye'de tarımdan elde edilen gelirin en yüksek olduğu bölge olmasına rağmen bu alandaki bölümlerin %13'ne sahiptir. Bitkisel üretimdeki ileri teknoloji düzeyi hayvancılıkta yerini geleneksel ve ilkel yöntemlere bırakmıştır. Bu nedenle, hayvancılık pek gelişmemiştir

Tablo 7. Doğu Anadolu Bölgesi'nde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü Kapsamındaki Programlar

Teknik Programlar	Sayısı	Teknik Programlar	Sayısı
Bahçe Ziraatı	7	Bağcılık	3
Organik Tarım	7	Su Ürünleri	10
Seracılık	5	Aricılık	10
Tarla Bitkileri	5	İpek Böcekçiliği	3
Tütün Yetiştiriciliği ve İşleme	2	At Antrenörlüğü	2
Süt Hayvancılığı ve Hayvansal Üretim	4	Pamuk eksperliği	2
Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağ. Ve Besicilik	11	Fındık Eksperliği	2
Çay Eksperliği	2	Tohumculuk	2
Kanatlı Hayvan	4	Diğer	17

Doğu Anadolu Bölgesi'nde bölge yüzölçümünün ancak %10'nunda tarım yapılabilmektedir. Ancak, istihdamın sektörel dağılımı itibariyle, tarım ağırlıklı bir yapı sergilemektedir. Halk geçimini, başta hayvancılık olmak üzere tarımdan sağlar. Ziraat işkolunda çalışanların toplam istihdam içindeki oranı yüzde 66,41'dir. Tarımsal istihdam en büyük dilime sahip olmakla beraber, kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri, ülke ortalamasının oldukça altındadır. 2000 yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nde kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri, cari fiyatlarla 884 milyon lira civarında iken, ülke ortalaması 1,1 milyar lira düzeyindedir. Ayrıca, Doğu Anadolu Bölgesi'nin, Türkiye tarımsal üretim değerine katkısı da, yüzde 9,5 gibi çok düşük bir orandadır.¹³ Bu alandaki programların bölgeye dağılımına bakıldığında

%28 olduğu anlaşılmaktadır. Hayvancılığa yönelik program sayısı 11, İpek böcekçiliği 3, At Antrenörlüğü 2'dir. Su Ürünleri ile ilgili program sayısı 10'dur. Bölgenin yurt ekonomisine en büyük katkısı canlı hayvan ve hayvan ürünleri ihracatı alanındadır. Ülkemizdeki küçükbaş hayvan ve sığırların %25'i bölgede yetiştirilir. Bölge ekonomisine önemli katma değeri olan hayvancılıkla ilgili program sayısının bölge özelliğine uygun olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü Kapsamındaki Programlar

Teknik Programlar	Sayısı	Teknik Programlar	Sayısı
Antep Fıstığı Tarımı ve Teknolojisi	*	Tohumculuk	1
Pamuk Ekserliği ve İplikçilik	**	Organik Tarım	6
Seracılık	2	Bahçe Ziraatı	1
Tarla Bitkileri	2	Tıbbi ve Aromatik Bitkiler	1
Su Ürünleri	5		
Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağ.	3		

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin gelir kaynağı tarım ve hayvancılığa bağlıdır. Yaz kuraklığının üretimi olumsuz etkilemesine rağmen çok verimli topraklara sahip olan bölgede ağırlıklı olarak küçükbaş hayvancılık yapılır. Bölge, ilgili bölümlerin dağılımında %6 ile en son sıradadır. 2008 yılında bölgede "Antep Fıstığı Tarımı ve Teknolojisi" adı ile 1 program mevcutken 2010 yılında öğrenci alımı durdurulmuştur. 2008 yılında var olan "Pamuk Ekserliği ve İplikçilik" programı 2009 yılında tekstil programı ile birleştirilmiştir.

5.3 Madencilik

Tablo 3 verilerine göre madencilik ile ilgili toplam 24 bölümden her bölgenin yüzde payı aşağıda Şekil 2'de gösterilmiştir. Ege Bölgesi, yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengindir. Bölgede çok sayıda demir yatağı, zımpara yatakları işletilir. Mermercilik bölgenin en önemli sektörleri arasındadır. Ayrıca cıva, bor, manganez yatakları vardır. Türkiye'nin en önemli maden suyu ve Türkiye'nin toplam tuz ürününün 3/5'ü elde edilmektedir. Dünya bor rezervlerinin yüzde 72'si Türkiye'de, bu oranın yüzde 41'i de Kütahya'da bulunmaktadır.¹⁴ Bu alanda eğitim veren

¹² www.turkcebilgi.com/akdeniz_b%F6lgesi/ansiklopedi

¹³ www.turkcebilgi.com/do%49Fu_anadolu_b%C3%B6lgesi/ansiklopedi

¹⁴ www.mertada.com/t-u-u/4723-turkiyenin-bolgeleri-hakkinda-genel-bilgi.html

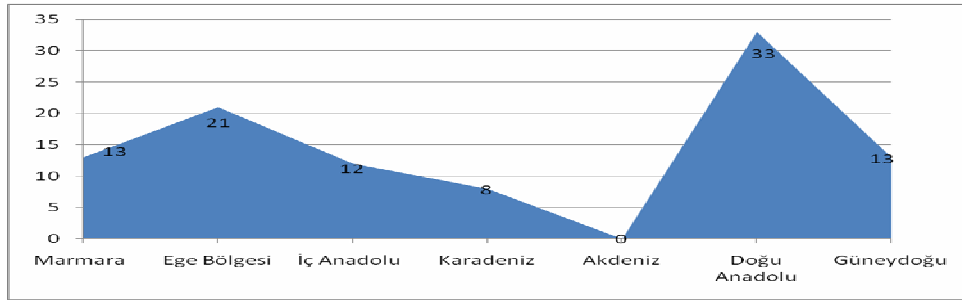
programların % 21'i bu bölgededir.

Akdeniz Bölgesi'nde, madencilik alanında eğitim veren program yer almamaktadır. Bölgede çeşitli maden yatakları olsa da rezervleri fazla olmadığından bu alanda eğitime yatırım yapılmamıştır. Bölgenin dağlık yapısı nedeniyle ulaşım güçleşmekte, bu da maliyeti yükselterek madencilığı bir ölçüde kısıtlamaktadır.

Önemli maden yataklarının olduğu İç Anadolu Bölgesi bu alandaki programlardan %12 pay almaktadır. Ancak, ağır sanayi tesislerinin yer aldığı Karadeniz Bölgesi'nin payı %8 gibi çok küçük bir orandadır. Oysa birçok hidroelektrik santralının de bulunduğu bölge yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengin sayılır. Taşkömürü üretimi yapılan Zonguldak ili ile, bakır üretimi yapılan Artvin ilinde bu madenlerin çıkarımı, arıtımı ve işlenmesi amacıyla kurulmuş birçok tesis vardır. Bölgede, kaplıca turizmi açısından önem taşıyan, şifalı su kaynakları da mevcuttur. Bütün bunlar dikkate alındığında Karadeniz Bölgesi'ne bu alandaki programların açılması, sanayinin ihtiyacı olan eğitilmiş işgücünün sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

Yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengin sayılan Doğu Anadolu Bölgesi'nin madencilik alanında yurt ekonomisine katkısı önemlidir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengin sayılabilir. Fosfat ve linyitin yanında bölgede petrol de çıkarılmaktadır. Türkiye'nin önemli petrol yatakları bölgede bulunmaktadır¹⁵ Maden yatakları açısından önemli rezervlere sahip olan Doğu Anadolu Bölgesi madencilik ile ilgili eğitimden en fazla pay almaktadır. Doğu ve Güneydoğu illerimizde madencilik alanında programların yüzde payı sırasıyla %33 ve %13 olarak görülmektedir. Türkiye topraklarının %21'ini kaplayan ve maden yönünden oldukça zengin olan Doğu Anadolu Bölgesi'nde, son yıllarda bu alana yönelik programların artması memnun edici bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

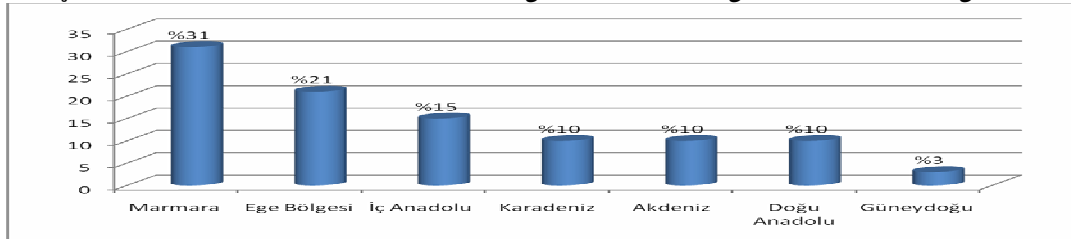
Şekil 2. Bölgeler Arasında Madencilikle İlgili Programların Yüzde Dağılımı

5.4 El Sanatları

Tablo 3 verilerine göre el sanatları ile ilgili toplam 126 bölümden her bölgenin yüzde payı aşağıda Şekil 3'de gösterilmiştir. Bu alandaki toplam 126 bölüm içinde Marmara Bölgesi 39 bölüm ile % 31'lik payla birinci sırada yer alırken İç Anadolu Bölgesi, %15 pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Halı üretiminde dünya birincisi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi¹⁶ halı ve kilim dokumacılığı gibi el sanatlarına yönelik eğitim veren programların ancak %3'üne sahiptir. Ege Bölgesi'nde dokumacılık önde gelir ve eğitimden aldığı pay %21'dir.

Şekil 3. El Sanatları ve Tasarım Programlarının Bölgeler Arasında Dağılımı

¹⁵ tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fu_Anadolu_B%C3%B6lgesi

¹⁶ tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCneydo%C4%9Fu_Anadolu_B%C3%B6lgesi

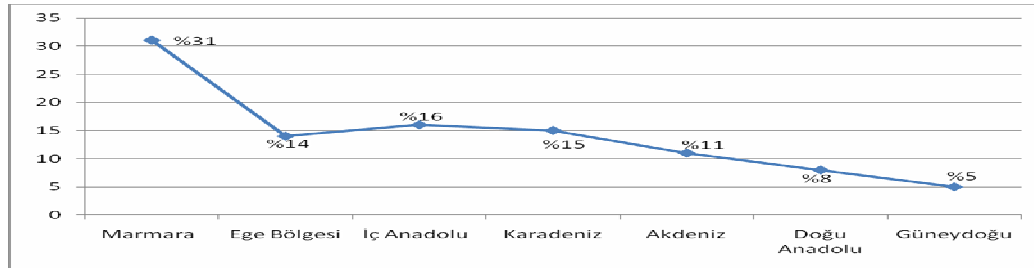
5.5 Turizm

Tablo 3 verilerine göre turizm ile ilgili toplam 354 bölümden her bölgenin yüzde payı aşağıda Şekil 4'de gösterilmiştir. Marmara Bölgesi 108 bölüm ile bu alandaki toplam 354 bölüm içinde en yüksek paya (%31) sahiptir. Gerçekten de doğal güzellikleri ve tarihsel değerleri ile İstanbul, Bursa, Marmara kıyıları önemli turistik merkezlerdir. Bölgeyi %16 ile İç Anadolu Bölgesi izlerken Ege Bölgesi 50 program ile sektöre yetmişmiş insan gücü sunan programların %14'üne sahiptir. Ege Bölgesi'nde egemen olan akdeniz ikliminin yumuşak niteliği, turizme son derece elverişlidir. Ege Bölgesi'nde yer alan kaplıca ve içmeceler sağlık turizmi açısından ilgi görmektedir. Ülkemizin başlıca üç yat limanına sahip olmasının yanında arkeoloji ve tarih özellikleriyle de Ege Bölgesi önemli turizm merkezlerini bünyesinde barındırmaktadır.

Öte yandan doğal güzellikler ve tarihsel değerler nedeniyle, Türkiye'nin en önemli turizm bölgesinden biri olan Akdeniz böl-

gesinde 39 program bulunmaktadır. Yılın sekiz ayında denize girilebilen bölgede ayrıca, antik kentler sayısı da her yıl artan yerli ve yabancı turisti çekmektedir. Özellikle, Antalya yöresinde gelişmiş olan turizm, kıyılarda yaşayan halkın en önemli gelir kaynaklarından. Turizm kaynakları giderek artan bölgede turizm eğitiminden aldığı payın %11 ile beşinci sırada yer alması, uygulamanın eğitimin önüne geçtiği, bu bölgede turizm eğitime daha fazla ağırlık verilmesi ihtiyacının bulunduğu şeklinde yorumlanabilir. %15 pay ile dördüncü sırada yer alan Karadeniz Bölgesi'nde ise, kaplıca turizmi açısından önem taşıyan şifalı su kaynakları vardır. Kıyılarındaki doğal kumsalların, dağlarında değişik yeşillikteki ormanları ve buzul gölleiyle eşsiz doğal güzellikler sunan Karadeniz Bölgesi turizm ve dağcılık açısından Türkiye'nin en ilginç bölgelerinden olmasına karşılık yeterince yatırım yapılmadığı, turizm eğitiminin bölge turizmini artırıcı katkı sağlamasının beklendiği söylenebilir.

Şekil 4. Turizm İle İlgili Bölümlerin Bölgeler Arasında Dağılımı

Bacasız sanayi olarak adlandırılan Turizmin, bölge kalkınmasındaki önemi yadsınamaz olmakla birlikte gelişmemiş ve gelişmesi için devletin önemli kaynak aktardığı Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde bu alanda ara elaman yetiştirmeye yönelik program sayılarında da diğer bölgelere göre büyük farklar vardır. Gerçi, bölge gençlerinin ülke genelinde mevcut diğer üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki ilgili programlara gittikleri düşünülebilir. Ancak, turizm faktörü dikkate alınarak yapılan bölgeler arası gelişmişlik düzeyi değerlendirmelerinde bunun bölgeye yansıdığı söylemek pek mümkün değildir.

6. Sonuç

Ülkelerin ve bölgelerin gelişme düzeyini önemli ölçüde etkileyen eğitim, istenilen bir yaşama düzeyine ulaşma çabası olarak ifade edilebilir. Nitelikli emeğe sahip top-

lumlar, kaynaklarını işleme ve verimli kullanma konusunda daha başarılıdır. Ülkemizde, bölgeler arasında gelişme düzeyi açısından, homojen bir yapı olmadığından bu çalışmada, bölgelerin gelişme özellikleri ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Ara eleman yetiştiren ve mesleki eğitimi gerçekleştiren meslek yüksekokullarındaki eğitimin bölge ihtiyaçlarına uygunluğunu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada, öncelikle bölgelerdeki meslek yüksekokullarında açılan programlar ile bölge özellikleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergesi, nüfusun eğitim düzeyidir. Ülkemizde meslek yüksekokullarının kuruluş amacı, bölge ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ülkemizdeki MYO'ları bünyesinde eğitim veren bölümlerin ne ölçüde bu amaca hizmet ettiği ve bölge ihtiyaçları doğrultusunda hangi bö-

lülere ağırlık verilmesi gerektiğini ortaya koymak amacıyla yaptığımız çalışmada, YÖK. verilerinden hareket edilerek hazırlanan tablolar ile birlikte bölgelere göre bir takım değerlendirmeler yapılmıştır. Bunlara ilişkin vardığımız sonuçlar kısaca aşağıdaki gibidir.

Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerinde adalet ve sağlık bilimleri meslek yüksekokulları dışında 2010 yılı itibariyle toplam 506 MYO vardır. Marmara bölgesi %24 pay ile devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı MYO sayısı olarak birinci sıradadır. Bölgeler açısından değerlendirdiğimizde Türkiye genelinde, 2.143 sosyal bölüm ve 3.700 teknik bölüm eğitim vermektedir. Bölgeler arasında dağılımda ise, 723 sosyal bölüm ve 957 teknik bölüm ile Marmara bölgesi en yüksek sayıya sahiptir.

MYO.larındaki teknik programlar için YÖK. tarafından belirlenen bölümler çalışmamızda 18 bölüm içinde birleştirilerek gruplandırılmış ve bu teknik bölümlerin %26’sının Marmara Bölgesi’nde yer aldığı görülmüştür. Bölgedeki teknik bölümlerin %42’si İstanbul’dadır. Nüfus yoğunluğu en fazla olan ve ülke sanayinin %60’ını kapsayan bu bölgedeki sanayi sektörüne yönelik teknik bölüm dağılımının, işgücü talebi ile aynı paralelde olduğu ve bölge ihtiyaçları doğrultusunda geliştiği görülmektedir. Ayrıca, Marmara Bölgesi’nde üç değişik iklim tipi bulunmaktadır ve tarım ürünü çeşidi fazladır. Bölgede, hayvancılık ve balıkçılık da yapılmaktadır. Bu nedenle, “Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri” bölümlerinin %16’sı, Marmara Bölgesi’nde yer almaktadır. “El Sanatları” ile ilgili bölümlerin %31’i ve “Turizm” ile ilgili bölümlerin de %31’ine sahip olarak bu alanlardaki teknik bölüm dağılımında hep birinci sırada yer alan bölge, sadece “Madençilik” ile ilgili bölümlerden %13’lük pay ile üçüncü sırayı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile paylaşmaktadır. Teknik bölümlerden aldığı paylara bakıldığında, Marmara Bölgesi’nin ihtiyaç duyulan teknik bölümlere sahip olduğu, coğrafi konumu nedeniyle de bölgenin MYO. ve teknik bölümler açılması konusunda tercih edilen bir bölge olduğu görülmektedir.

Ege Bölgesi, sanayi etkinlikleri açısından Marmara Bölgesi’nden sonra ikinci sırada yer almasına rağmen, sanayi sektörüne yönelik bölümlerden %14 pay alarak üçüncü sırada yer almaktadır. Bölge, “Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri” bölümlerinden %12’lik pay ile dördüncü sırayı, İç Anadolu Bölgesi, ile paylaş-

maktadır. Tarımın gelişmiş olduğu bölgede yoğun olarak “Gıda İşleme” bölümlerinin bulunması, hayvancılığın gelişmemiş olması ve balıkçılığın eski önemini kaybetmiş olması bunun nedeni olarak gösterilebilir. Ancak, bölgede “Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Su Ürünleri” bölümlerinin açılması için uygun özellikler bulunmaktadır. Yeraltı kaynakları bakımından zengin olan Ege Bölgesi, ihtiyaca uygun olarak “Madençilik” ile ilgili bölümlerden %21 pay ile ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca, dokumacılığı ile önemli bir katma değer yarattığından “El Sanatları” ile ilgili bölümlerin %21’ine sahip olan bölgede, bu alanda ihtiyaca uygun bir eğitim yapıldığı söylenebilir. Ancak “Turizm” alanında bölgenin eğitimden aldığı %14 pay ile Karadeniz Bölgesi’nin de gerisinde dördüncü sırada yer alması dikkat çekicidir.

İç Anadolu Bölgesi, sanayiye yönelik eğitim veren bölümlerden %16 pay alarak üçüncü sırada bulunmaktadır. Bu oran ile Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinin önüne geçmektedir. Tüm ülke sanayisinin %60 ‘ının bulunduğu Marmara bölgesini, ikinci olarak Ege Bölgesi izlerken, Türkiye’nin üçüncü sanayi kümelemesi Batı Karadeniz bölümündedir. Bu üç bölge dışında Türkiye’de sanayi yapılanması coğrafi bölgeler içinde az çok dağılmış durumdadır. Başlıcaları; İç Anadolu bölgesinde Ankara-Kırıkkale ve Eskişehir-Kayseri-Sivas yöreleri olup İç Anadolu’da daha çok orta ve küçük sanayi tesisleri bulunmaktadır. İç Anadolu’da, tarım ve hayvancılık önemli bir gelir kaynağıdır. Bitkisel ve hayvansal üretimle ilgili eğitimden %12 pay ile dördüncü sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi’nde ve özellikle Afyon çevresinde hayvancılık yapılmaktadır. Tarım alanları geniş olan ve özellikle tahıl tarımının yapıldığı bölgede, gıda işleme bölümleri yoğunluk kazanmaktadır. Madencilik ile ilgili bölümlerden %12 pay ile dördüncü sırada, el sanatları ile ilgili eğitimde %15 ile üçüncü sırada yer alan bölgenin gelişmişlik düzeyi açısından da ülkemizdeki yedi bölge içinde orta sıralarda yer almış olması, bölgelerin eğitimden aldıkları pay ile gelişmişlik düzeyleri arasında bir paralellik olduğunun göstergesidir. Otantik özellikleri nedeniyle kültür turizminin gelişmiş olması bölgenin turizmle ilgili eğitimden % 16 pay almasına neden olmuştur.

Karadeniz bölgesinde, tarımsal amaçla kurulan sanayi kuruluşları bulunmaktadır ve bölge sanayi sektörüne yönelik bölümler-

rin % 14'ne sahiptir. Türkiye'nin alan olarak üçüncü büyük bölgesi olan Karadeniz Bölgesi'nde, başlıca geçim kaynağı tarım olmasına rağmen, bitkisel ve hayvansal üretim eğitiminden aldığı pay sadece %13 dür ve bunun içinde en fazla organik tarımla ilgili dokuz bölüm bulunmaktadır. Fındık, çay, tütün eksperliği ile ilgili ikişer bölüm, su ürünleri ile ilgili yedi bölüm bulunmaktadır. Yer altı kaynakları zengin olan bölgenin madencilik bölümlerinin % 8'i bulunmaktadır. Bu alandaki iş gücünün sağlanması için ilgili bölümlere yer verilmesi ihtiyacının gerektiği görülmektedir. Karadeniz bölgesi el sanatları il ilgili bölümlerin %10, Turizm ile ilgili bölümlerin ise %15'ne sahiptir. Turizm eğitiminden aldığı payın Akdeniz Bölgesi'nden daha fazla olması dikkat çekicidir.

Akdeniz Bölgesi, Ege ve Karadeniz Bölgeleri gibi sanayi sektörüne yönelik eğitimden %14 pay alarak, üçüncü sırayı paylaşmaktadır. Bölge, Türkiye'de tarımdan elde edilen gelirin en yüksek olduğu bölgedir. Ancak, buna rağmen bitkisel üretim alanındaki eğitimde %13 pay alarak, Karadeniz Bölgesi ile üçüncü sırayı paylaştığı görülmektedir. Bunlar içinde, en fazla bahçe ziraatı ve seracılık bölümleri bulunmaktadır. Bölgede hayvancılık gelişmemiştir. Ve hayvancılık ilgili programda bulunmamaktadır. Aynı şekilde bölgede madencilik ile ilgili program açılmamıştır. El sanatları ile ilgili bölümler toplam %10 gibi vasat bir oranı oluşturmaktadır. Öte yandan, ülkenin en önemli turizm merkezi olan bölgenin turizm eğitiminden %11 pay ile beşinci sırada yer alması düşündürücüdür. Bölgenin bu alanda yeterli sermaye yatırıma sahip olduğu, ancak, daha fazla eğitim yatırıma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Sanayiye yönelik eğitimde bölgelerin gelişmişlik sıralamasının sonlarında bulunan Doğu Anadolu Bölgesi %11, Güneydoğu Anadolu Bölgesi %6 pay almaktadır. Bu bölgelerin gelişmesine katkı sağlamak için sanayi yatırımlarının ve buna ilişkin eğitim programlarının bu bölgelere yoğunlaştırılması ihtiyacı devam etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde tarımsal üretim, ülke ortalamasının oldukça altındadır. Ancak, bu alanda MYO.'larındaki bölümlerin %28'i bu bölgede bulunmaktadır. Bu bölümlerin içinde bölge ekonomisinin temelini oluşturan hayvancılık ile ilgili bölümler yoğunluk taşımaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin de gelir kaynağı tarım ve hayvancılık olduğundan bölgenin bununla ilgili eğitim programlarından aldığı %6 payın yetersiz

olduğu söylenebilir.

Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri maden yatakları açısından önemli rezervlere sahiptir. Nitekim madencilik eğitiminden aldıkları payların da, %33 ve %13 olduğu görülmektedir. El sanatları ve turizmden aldıkları paylar, her iki bölge için de önemsiz oranlardadır.

Türkiye'de Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde eğitim yatırımlarına yönelik özel sektör desteği önemli boyutlara ulaşmıştır. Eğitimde kalitenin artırılabilmesi için, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırılarak müfredat geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Yenilenen müfredat programları ve öğretim yöntemlerine uyumlu olarak fiziki altyapı, donanım ve öğretim elamanı niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ihtiyacı devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Chakrabarty, B. K. , "Urban Management: Concepts, Principles, Techniques and Education", Cities, Vol. 18, No.5, 2001
- Dinç, Mustafa, Haynes, Kingsley E., Tarımcılar, Murta., "Integrating Models for Regional Development Decisions: Policy Perspective", The Annals of Regional Science, Vol: 37
- Güvemli, Oktay, "Son On Yılda Üniversitelerde ve İİBF'lerinde Sayısal Gelişmeler", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2010, Sayı: 45
- Treyz, George I., Regional Economics Modelling.: A Systematic Approach to Economic Forecasting and Policy Analysis, Massachusetts, Kluwer Academic Publishers, 5. Baskı, 1997
- Ratcliffe , John, "Imagineering Sustainable Cities: Using Foresight Through Scenarios To Future Proof Present City Planning Policy", Proceedings: Strategies For A Sustainable Built Environment, Pretoria, 2000
- Dokuzuncu Kalkınma Planı, , 01.07. 2006 tarihli, Mükerrer, 26215 Sayılı Resmi Gazete
- 2010 Yılı ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu
- www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2291/unite10.pdf
- www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/marmara.html
- www.main-board.eu/genel-cografya/311611-guneydogu-anadolu-bolgesi-sanayi-ozellikleri.html
- tr.wikipedia.org/wiki/Ege_B%C3%B6lgesi
- www.mertada.com/t-u-u/4723-turkiyenin-bolgeleri-hakkinda-genel-bilgi.html
- www.turkcebilgi.com/akdeniz_b%F6lgesi/ansiklopedi
- www.turkcebilgi.com/do%C4%9Fu_anadolu_b%C3%B6lgesi/ansiklopedi
- tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCneydo%C4%9Fu_Anadolu_B%C3%B6lgesi
- www.bilgihanesi.com/egitim-docs/cografya/turkiyenin-cograficogragi-bolgeleri-ve-genel-ozellikleri-bolgeler-cografyasi.html